

11. Сухомлинський В. О. Розмова з молодими директором школи. Вибрані твори в п'яти томах. Т. 4. К. : Радянська школа, 1977. 638 с.
12. Туроу Лестер. Будуще капитализма. Новосибирск : СОРАН, 1999. 430 с.
13. Lebedyk L. V. 1.15. Structural components and functions of projecting activity of future high school teachers. *Theory and Practice of Future Teacher's Training for Work in New Ukrainian School: monograph* / Edit. I. F. Prokopenko, I. M. Trubavina. – Prague, OKTAN PRINT s.r.o. 674 p. P. 155–162.

Головчак М. І.

*здобувач вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності 231 Соціальна робота
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль*

Науковий керівник: Лещук Г. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти і
менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: АКТУАЛЬНІСТЬ І ПРОБЛЕМАТИКА

Проблема академічної доброчесності гостро постає в освітньому просторі та охоплює духовні засади і принципи, якими повинні користуватися всі учасники академічного середовища під час здійснення освітнього процесу – як

етичні, так і моральні. Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту», «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2]. Поняття «доброчесність» стосується усіх сфер нашого життя, тому доцільно розглядати академічну доброчесність значно в ширшому аспекті, аніж дотримання її норм під час здійснення освітньо-виховного процесу в закладах вищої освіти (ЗВО). У цьому контексті дана проблема стосується не лише студентів, науково-педагогічних працівників (НПП), але й адміністративного персоналу ЗВО. Академічна доброчесність є невід’ємною частиною функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Відповідно до пункту 8 частини 2 статті 16 Закону України «Про вищу освіту», система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти має забезпечувати «дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти» [1]. Проте, на жаль, їй приділяють недостатньо уваги, в результаті чого студенти, а також науково-педагогічні працівники здебільшого лише частково ознайомлені із нормативними документами щодо розробки та впровадження системи забезпечення академічної доброчесності у конкретному ЗВО; знають, але не вміють застосувати на практиці способи поширення результатів дослідження у відкритому доступі.

Стійкою перепоною до активного впровадження та реалізації стратегій політики академічної доброчесності в освітньому просторі є також відсутність мотивації викладачів до передачі студентам цінності доброчесності, оскільки викладачі часто вважають цей напрям роботи неважливим. Попри це, відповідно до частини 2 статті 42 Закону України «Про освіту», «дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання» [2].

За умови відповідального підходу керівництва ЗВО до популяризації академічної доброчесності, викладачі вдосконалюватимуть свою кваліфікацію, ознайомлюватимуть студентів із наукометричними базами, першоджерелами, особливостями роботи з ними, проводити чіткий вступний інструктаж, починаючи з пояснення, що таке «академічна доброчесність», «плагіат», завершуючи демонстрацією власної правильно оформленої наукової роботи та публічною перевіркою цієї роботи на плагіат за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення. Для якісного засвоєння студентами правил академічної доброчесності також доречно було б започаткувати традицію впровадження тематичних спецкурсів: «Немає універсального рецепту для створення погожого клімату академічної доброчесності, але є певні кроки, за допомогою яких можна максимізувати шанси на успіх» [4, с. 30].

На нашу думку, особливу увагу в контексті актуальності проблеми академічної доброчесності слід приділити спеціальностям медичного спрямування, адже специфіка тут така, що студенти не виконують проєктів, курсових, бакалаврських робіт, які відіграють, на нашу думку, важливу роль при засвоєнні, демонстрації та використанні перейнятих від викладачів навичок дотримання норм доброчесності. Винятком є окремі медичні спеціальності, навчання на котрих завершується публічним захистом магістерських робіт, а

саме: 223 Медсестринство, 224 Технології медичної діагностики та лікування, 226 Фармація, промислова фармація, 227 Фізична терапія, ерготерапія, 229 Громадське здоров'я. Для активізації творчого, наукового потенціалу студентів-медиків, викладачів медичних ЗВО важливою є популяризація та ефективна співпраця студентства з викладацьким складом шляхом написання спільних монографій, статей, тез доповідей тощо.

«Для студента академічна доброчесність важлива не тільки тому, що її порушення можуть мати наслідком санкції у вигляді відрахування, незадовільних оцінок поточного та підсумкового контролю, втрати стипендії і т.д. Не менш важливим є той факт, що дотримання ЗВО, його студентами та працівниками принципів академічної доброчесності формує довіру до результатів навчання і підвищує успішність випускників у подальшій кар'єрі, їх працевлаштування та рівень життя. Погана репутація не тільки самого студента, але і закладу вищої освіти є суттєвою перешкодою для академічної мобільності та отримання перспективної роботи після завершення навчання» [3, с. 8]. «Відповідальність за дотримання принципів доброчесності є як особистим обов'язком, так і спільною справою. Кожен член академічної спільноти – кожен студент, член професорсько-викладацького складу, представник адміністрації, несуть відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності під час навчання, викладання та здійснення наукових досліджень. Дотримуючись самостійно та заохочуючи інших дотримуватися високих стандартів академічної доброчесності – завжди виклик, який потребує відваги» [4, с. 26-27].

Для унаочнення проблеми ми провели соціологічне дослідження, користуючись Google-формами, розповсюдженими через соціальну мережу Facebook. Було опитано 310 осіб, які є педагогічними та науково-педагогічними працівниками (161) і здобувачами освіти (149). На питання «Чи відомо Вам, що таке академічна доброчесність?» 98,1% опитаних педагогічних та НПП відповіли «так»; 1,9% – «частково». 48,3% здобувачів освіти вибрали варіант

«так»; 37,6% дали відповідь «частково»; 14,1% – «ні». На запитання «Чи ознайомлені Ви із нормативними документами, які діють у Вашому закладі освіти щодо розробки та впровадження системи забезпечення академічної доброчесності?» 78,3% педагогічних та НППІ відповіли «так»; 13,7% ознайомлені частково, а 8,1% – не ознайомлені зовсім. Від студентів отримані такі дані: 23,5% повідомили, що вони обізнані з нормативною базою академічної доброчесності власного ЗВО; 37,6% відповіли – «частково»; 38,9% зізналися, що вони не ознайомлені із нормативними документами, які діють у їхньому закладі освіти. На запитання «Чи вважаєте Ви доцільною перевірку на плагіат студентських наукових робіт?» 133 людини з числа педагогічних та НППІ сказали «так», 28 – «ні». 75 здобувачів освіти вважають перевірку на плагіат доцільною, 74 респонденти виступають проти перевірки на плагіат студентських робіт. На запитання «Чи вважаєте Ви доцільною перевірку на плагіат робіт педагогічних та науково-педагогічних працівників?» 149 опитаних педагогічних і НППІ відповіли «так», 12 – «ні». 103 студенти вважають, що роботи педагогічних і НППІ потрібно перевіряти на плагіат, 46 осіб стверджують протилежне. На запитання «Оберіть ті прояви поведінки, які Ви особисто використовуєте у процесі написання наукових праць» 66,5% респондентів з числа педагогічних і НППІ відповіли, що не практикують перелічені прояви поведінки; 21,7% обрали «самоплагіат»; 15,5% відповіли – «перифразування»; 8,7% зізнались, що використовують мікс власних і запозичених аргументів без належного цитування; 3,1% дали відповідь – «компіляція»; 2,5% обрали варіант «внесення незначних правок у скопійований матеріал (перифразування речень, зміна порядку слів у них тощо) та без належного оформлення цитування». Варто відзначити, що варіант «видання виконаної іншим автором роботи за свою без внесення в неї жодних змін» не обрав жоден респондент-викладач. Серед здобувачів освіти склалась така ситуація: 43% вдаються до перифразування; 36,2% зізнались, що використовують внесення незначних правок у скопійований матеріал

(перефразування речень, зміна порядку слів у них тощо) та без належного оформлення цитування, а 30,2% – поєднання власних і запозичених аргументів без належного цитування; 25,5% дали відповідь «не використовую»; 17,4% відповіли «самоплагіат», а 13,4% – «компіляція»; 6% респондентів обрали «видання виконаної іншим автором роботи за свою без внесення в неї жодних змін».

Як бачимо, в умовах сьогодення далеко не всі педагогічні, науково-педагогічні працівники а також здобувачі освіти дотримуються норм академічної доброчесності. Це вкрай негативно впливає на якість освіти, унеможлиблює адекватне функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, є значною перешкодою для академічної мобільності та отримання перспективної роботи після завершення навчання. Саме тому дана проблема повинна стати пріоритетною для керівників та працівників українських ЗВО. Адміністрація закладів освіти має розробити власні дієві механізми забезпечення академічної доброчесності, запровадити жорсткі санкції за недотримання її принципів серед учасників освітнього процесу та стимулювання викладачів передавати студентам цінності доброчесності. Пропонуємо вивчати та впроваджувати досвід європейських країн щодо оцінювання якості наукової роботи викладачів, наприклад, оцінювати рівень цитування наукових робіт, а не їхню кількість. Вважаємо, упровадження та вдосконалення вищезазначених заходів у подальшій роботі ЗВО зумовить формування бренду закладу освіти, зростання іміджу та рейтингу за рахунок чесного, відкритого і прозорого підходу до освітньої, виховної та наукової діяльності, що свідчитиме про дотримання норм академічної доброчесності кожним учасником академічного середовища

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту».
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII «Про освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

3. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>

4. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. SAIUP. 2019. URL: <https://saiup.org.ua/resursy/fundamentalnitsinnosti-akademichnoyi-dobrochesnosti-ukrayinskyj-pereklad>

Грекова Я. О.

здобувач вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

м. Старобільськ

Науковий керівник: Лєсовець Н. М.

доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

м. Старобільськ

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦЯ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

Актуальність дослідження зумовлена збільшенням вимог з боку роботодавців до фахівців спеціальності „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” та необхідністю підготовки у ЗВО висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, здатного бути затребуваним на сучасному ринку праці.